

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Arkeologička izkapanja

na Petrovačkoj gradini u Sriemu, gdje tobož starorimska

Bassianis.

(Konac. V. Viestnik br. 2, str. 33.)

Pri koncu ovog našega rada na Petrovačkoj gradini bude nam dojavljeno od ondješnjih stanovnika, da se je tu ne davno na odlomku željezničke pruge, koj se je uprav tada dogotavljao od Petrovaca do Kraljevaca, mal ne na polovici te daljine, na mjestu nazvanu *Solnok*, otkrilo nekoliko starinskih grobova. te i ne malo komada čvrsto gradjenih zidina. Da se o tom što bolje obavijestimo, putem g. inžinira Vidora zamolismo g. inžinira Brandemburga, koj je gradjenje toga željez. odlomka vodio, neka se iz Rume do Solnoka potruđi, da nas na licu mjesta od tih otkrićih što točnije obavijesti. Gosp. Brandenburg rado se odazva našoj molbi, na čem mu najtoplija hvala. Odosmo dakle tamo; a da u isto doba i tlo dalje prokušamo, privedosmo sobom i nekoliko radnika. Gosp. Brandenburg uputi nas točno o svem, što je opazio bio za radnje na tom mjestu, navlastito o grobovih ondje izkopanih i o tragovih zidina, koji su se na više strana pomaljali, a ugledasmo ne malo kupova svakovrstnih čisto rimskih opeka ondje izkopanih. Dadosmo zatim dalje kopati, te podje nam za rukom još nekoliko grobova otkriti. Svi ti grobovi, koji leže izvan obsega gradine a uz nju, izgledaju na način podugoga sanduka, od ogromnih pačetvornih s dvoje strane na okrajku uzvitih opeka sastavljena, pravcem k sjevero-zapadu položena. U njih osim iztrunutih okostnica nenadjosmo nikakova predmeta. Samo u jednom nadjosmo jedan bakreni rimski novac, naime: **CONSTANTINVS IVN NOB C.** Glava cesarova ovienčana desno.) (**PROVIDEN—TIAE CAESS—.** € SIS. Zgrada (V. Cohen VI, p. 235 n. 150). Ostaneci zidina, do sada slučajno otkriti, dosta su ob-

sežni i gdjegdje veoma debeli i čvrsti, te pripadaju svakojako zgradam, koje samo plemenitomu gradu dolikuju. Tu se zemljište sve više diže. te sastavlja posried ravna polja podosta veliki plosnasti brežuljak, što ondješnji narod *Dobrinačkom gradinom* zove. Cielo tlo te gradine nasuto je odlomci criepovlja i ciglovlja; a vlasnici onih livada kažu, da u oranju plugovi jim neprestano zapinju o zid, te se i zemlja pokazuje klačevinom obasuta.

Tu je izkopan bio i onaj nadpis, što smo gori naveli kao treći medju one, koji nose ime COL-BASSIANA (V. str. 38). Osim toga našla su se na Dobrinačkoj gradini još dva druga nadpisa rimska, naime :

1.

SILVANO
SACR
VRINERATIVS
ET NIGRINVS
DEC·COL·ET
SABINVS·ET
QVINTIO
POSVERVNT

Vis. 0.95, šir. 0.63,
deb. 0.32. Prelomljen.

2.

Poprsje
žene, dečka i muža.

D M
AVR·IANVARINO·Q·VIX·ANN·X·
AVR·IANVARIVS·TRIB·LEG·II·ADIVTR
P F' / R VALENTINA·FILIO·C / RISSI
MO·ET·SIBI·VIVI POSVERVNT

Vis. 0.75, šir. 0.74, deb. 0.18.

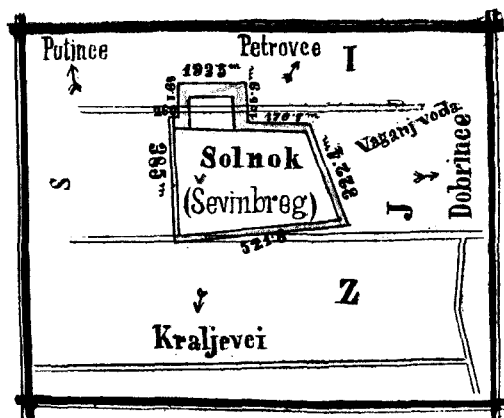
Prvi nadpis čuvao se je na Dobrinačkom groblju, i to u sjevero-zapadnom kutu istoga, kako nas obaviešćivao 17 studena 1874 muzeal. povjerenik u Rumi g. Ante Bogetić, koj nam onda i njegov prepis posla. Isti dapače nabavi kamen za naš muzej; no malo za tim vlasnik zaveden prekrši pogodbu, te ne samo ga nehtje izručiti, nego obtuži Bogetića, tobož kao krivca, što se je kamen polomio, rumskomu sudcu. Ovaj se pako tako surovo napram Bogetiću i našem zavodu izkazao, da se je ne bez temelja pomisliti moglo, da je on sam seljaka na prielom pogodbe nagnao, te vjerojatno i na to, da spomenik uništi. I jamačno mi ga sa g. Vidorom na onom mjestu do dva sata badava tražili.

Drugi nadpis, koj se sada čuva u dvorištu Milana Vukajlovića u Dobrincih, izdao je g. prof. Jos. Brunšmid u *Archaeol. Epigr. Mittheil. aus Oesterr.* 1880 str. 115, i u našem *Viestniku* 1880 str. 31, ponješto razno. Ono slovo pred VALENTINA u četvrtom redku jest R bez dvojbe, te lasno, da je i tu bilo AVR. Svudi je pako u nadpisu slovo o od drugih ponješto manje.

Knez Vjek. Ferd. *de Marsigli*, koj je pri koncu XVII stoljeća ove naše strane pomnjivo iztražio i iz arkeologičkoga gledišta, u

svom ogromnom dielu, koje nam od nekoliko dana pred oči stoji zaslugom našega velezaslužnoga sveučil. knjižničara Iv. Kostrenčića u prevodu franceskom a pod naslovom: *Description du Danube . . . A la Haye 1744*, u drugoj knjizi na str. 45 spominje ne samo Petrovačku nego i Dobrinačku gradinu, ali o Bassiani tu ni slovea. On piše: „*Petrovatz. C' est le nom qu' on donne aux restes d' un ancien Fort, de celui d' un Village voissin de Sirmi. Le Rempart, qui est encore assez haut et entouré d' un Fossé, est fait de terre en quarré long, dont les deux plus grands côté ont plus de 500, et les deux autres 400 pas ordinaires. On voit en ce même endroit une partie de' Ligne qui, à en juger par le vestiges que l' on voit encore, s' étendoit du Village de Kopinik, sur le Save, jusqu' à Mitrovitz, et renfermoit dans son enceinte tout le terrein situé le long de cette Riviere entre les deux lieux que je viens de nommer. Il paroît fort probable que le susdit Fort quarré long servoit à la défense de cette Ligne, qui d' ailleurs étoit garnie en cet endroit de plusieurs Redoutes ou d' autres Ouvrages semblables, comme on peut le conjecturer, autant par ce qui reste encore d' un petit Fort nommé Solnok par les gens du païs, que par l' inégalité du terrein qu' on remarque en quelque endroits.* Na tabli pako 19 prilaže sliku Petrovačke gradine, a sa tri crte na pravi kut označuje i Dobrinačku; ali dočim Petrovačku bilježi zapadno od Jarčine, Dobrinačku stavlja iztočno. U ostalom kao što opis, tako su mu i slike dosta netočne i nepodpune.

Nama je pošlo za rukom naći daleko bolji nacrt Dobrinačke gradine, prem da mladji, t. j. iz početka našega vieka. Ovaj se

sada nalazi u arhivu rumske podžupanije na florisu dobrinačke občine pod naslovom: *Planum Dobrinzense*, datumom i podpisom ovako: *Rumae die 4 augusti 1806. Ant. Donerg i. r. Hungariae geometra*. Upozorio nas nanj gosp. Kol *Ritzoffi* podžup. inžin. pristav u Rumi, te nam dozvolio, da prepis uzmemo, na čemu mu najtoplija hvala. Danas onim zidinam nema traga.

Po našem mnjenju dakle rimska *Bassianis* imala je ležati i ima se tražiti u Solnoku, naime na Dobrinačkoj gradini. Tu je pravo zahtjevaju i rimski putopisi, o kojih smo gori razložili. Prigodom izkapanja na Petrovačkoj kanili smo bar gdjegdje i po ovoj gradini pokuse praviti, da u koliko nam za tada moguće iztražimo uje unutarujost, ali u ono doba buduć cieo prostor liepimi usjevi zaokupljen, nebijaše nam dozvoljeno.

Ostaje nam jošte, da pobilježimo glavne predmete, koji su uslied našeg izkapanja na Petrovačkoj gradini na svietlo došli, te rimsku sbirku nar. muzeja pomnožili. Osim nadpisa gori navedena (str. 40 br. 6): iz *caklaste tjestine*, sjaset zrna od niza; — iz *kosti*. više bodaca za kosu, medju kojimi se dvie osobito odlikuju, jegala, puceta itd.; — iz *bakra*: njekoliko zapinjača i spona (jedna predstavlja konja), kljestica, dvie minjaše, udica, pet jegala, tri ručke, ključ, težuljka i mnogo nakitnih komada; — iz *olova*: komad bajoslovne predstave, i trinaest ogromnih vodovodnih cievi (581 kilogr. težkih); — iz *pečenice*: više svietiljka, medju kojimi dvie žuto glasirane a na jednoj nadpis PVLII; više lonaca i posuda, od kojih jedna smjedo a druga zeleno glasirana. a ulomaka sjaset od najprostije do najbolje radnje; isto sjaset opeka raznoga načina i veličine, od kojih jedna nosi pečat sa nadpisom ↓ LEG II AD, druga ΣΙΣC (te i sr ili e), a na trećoj nadpis je s opetovanog natiska pomućen ovako:

iz kamena sjaset mramornih ulomaka od liepo izklesanih okružica, od žljebastih stupova, živinskih kipova itd. Pobrerala se i velika hrpa rimskih bakrenih novaca, a jedva nekoliko od srebra, većinom ipak nerabljivi jer iztrošeni. Svi su iz carske rimske dobe, a najbolje su zastupani *Trajanus*, *Gordianus*, *Philippus*, *Salonina*, *Aurelianus*, *Probus*, *Licinius*, *Gratianus* i *Constantinus iun. nob. caesar*.

Iz Putinaca pohitismo do Surduka (*Rittium*), da pregledamo rimske starine našaste na ondješnjoj gradini, koje sakupio bjaše mjestni veleč. parok g. Svetozar Sečanski i nudio našem muzeju na prodaju (*V. Viestnik 1879 str. 97*). Starine su te dosta važne za mjesto, gdje su izkopane, ali neviude onoliko, koliko jih gosp. parok cieni. Naš muzej rado bi jih nabavio za prikladan iznos. Rimski nadpis, koj je glavni predmet te sbirke, nije posvema onako, kao što smo u *Viestniku* (*l. c.*) nagadjali. To su dvie samostalne pakocke. Obe na gornjoj strani imaju rupicu, gdje je valjda kip nasadjen bio, a na prednjoj strani nadpis sasvim isti, ali razno porazdjeljen:

I · O · M · D · E · DEO · PAERN
 COMAGENO · M · AVR · AP
 OLIHNARIS · DEC · M · MVR
 SELENSIVM · V · S · L · M

I · O · M · D · ET · DEO · PAERN
 COMGEN · M · AVR · APOL
 NNRIS · DEC · M · MVR
 SELENSIVM · V · S · L · M

Na povratku, pregledasmo u Rumi rimski nadpis, koj se nalazi u bašci g. Janča, već izdan od prof. Brunšmida (*l. c. p. 109*). Veoma je izglođan, te se samo gdjegdje tragovi slova razaznati daju. Na koncu četvrtog redka bilo bi po nas EX PR ili EX PF, a na koncu petoga PO VOTVM.

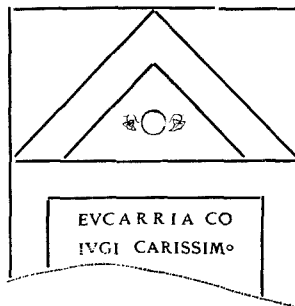
Izvan Rume blizu mjesta, gdje se sada diže željeznička postaja, prigodom gradjenja ondješnje pruge otkrilo se je nekoliko grobova iz rimske dobe. Ondješnji željez. inžinir veleuč. Dr. Brandenburg uloži svu pomnju, da se starinski predmeti, koji bi se u tih grobovih našli, pomnjivo poberu i spase; ustupi jih pako velečast. g. Mihi Pausu, podarcidj. i župniku onda u Putincih, koj jih veledušno većim dielom darova nar. zem. muzeju, priloživ tri liepa novca: veliki bronz Trajanov, i srebren novac Trajana i Apolonije epirske. *Od bakra su*: dvie ručke i ulomci od posude; *od željeza*: troje koplje razne veličine, tri noža velika i jedan mali, jedna zapinjača i dvostruka spona; *od pečenice* ali surove radnje: jedan grnac s velikim otvorom, četiri lonca, jedna žarica, jedna posuda, tri težine i još nekoliko pomanjih stvari.

U Mitrovici imali smo sreću, da nas je ondješnji župnik, dobro poznati rodoljub opat P. Miler za ono malo vremena, što smo onjed probavili, izveo da razgledamo bar njeke važnije starine, na kojih veoma obiluje naš veleslavni Sirmium. Već smo u prošlom broju Viestnika (str. 19) iztaknuli dva do onda nepoznata a velevažna nadpisa, koja posviedočuju bitak basilike sv. Synerotesa na onom tlu. Isti g. Miler preda nam kao dar nar. zem. muzeju sliedeća tri ulomka rimskih nadpisa:

	2.	3.
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px; writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">0.68</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 90%;"> <p style="text-align: center;">1. A ω (u okrugu)</p> <p>IN PACE QVIESCET</p> <p>MACARIVS DIACO</p> <p>NVS CVS AN- / / /</p> <p>PONTIAC / / / / /</p> </div> </div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: auto;"> <p>ET·AVRE</p> <p>DOROT</p> </div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: auto;"> <p>ΠΑΤΙ</p> <p>ΟΥΝ</p> <p>ΚΟΝ</p> <p>ΜΑ</p> <p>ΤΟΝ</p> <p>ΩΔC</p> <p>ΖΑΝ</p> </div>

Dužnost nam je napokon najtopliju hvalu izreći onim, koji su nam osobito svoju pripomoć obilno pružili za našega izkapanja u Petrovcih, a to su: gg. *J. Jenö Vidor*, genijski inžinir, vit. *Josip Muzler*, podžupan rumski, *Mijo Paus*, arcidj. župnik u Putincih, *Ante Vitanović* i *Aleksander Šamšalović* u Rumi i *Petar Stanojević*, načelnik i mjestni sudac u Dobrincih.

Rimski nadpis iz Korčule.

Ovaj je utarak našao g. Ivan Kunjašić na svome zemljištu u Potirni kod Blata Korčulanskoga, i sad je kod njega u Blatu. Rek bi, da se češće poštogod nadje u Potirni i oko Blata. Navlastito seljaci nalaze rimskih i grčkih novaca, pa jih prodaju g. Franju